

Göç, Pandemi ve Çocuk

Pandemi sürecinde Mersin'in farklı yerlerinde
yaşayan sığınmacı çocukların haklarına erişimi araştırması

2021

Ülkelerarası İnsan Hakları
Çerçevesinde Uyumun
İstisnasızlığı için
ETKİNİZ
AB PROGRAMI

anka

ÜRETEN KADIN DERNEĞİ

Eylül 2021

Anka Üreten Kadın Derneği

Adres: Palmiye Mahallesi 1203. Sokak
No 10 Hıdır K r k Apt. Bahçe Katı
Yenişehir/MERSİN

Görüşmeleri Yapanlar

Psk. Sebahat SOYER
Psk. Fahriye CENGİZ YILDIRIM
Sosyolog Menice ÜRÜN

Proje Ekibi

Elif Tuna ŐAHİN
Devrim G NDEŐLİ
Diren KESER
Osana KOLAKSZIAN GEDİK
Lamia Muhammed GÜNEŞ

Raporu Hazırlayanlar

Psk. Fahriye CENGİZ YILDIRIM,
Sosyolog Ayten YILMAZ YAPRAK
Elif Tuna ŐAHİN
Devrim G NDEŐLİ

Bu yayın, Etkiniz AB Programı kapsamında Avrupa Birliği finansal desteği ile üretilmiŐtir. Bu yayının içeriğinden yalnızca ANKA  reten Kadın Derneği sorumludur ve hiçbir Şekilde Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtılmamaktadır

İÇİNDEKİLER

ÖZET

GİRİŞ

Araştırmanın Amacı
Araştırmanın Hikâyesi

Anka Üreten Kadın Derneği ve Hedef Kitleye Ulaşma Yöntemi

YÖNTEM

Araştırmanın Kapsamı
Araştırmanın Zorlukları
Araştırmanın Etik Çerçevesi

SONUÇ ve ÖNERİLER

Ek 1
Ek 2

BULGULAR

1.Bölüm (7-11 yaş)

- * Covid – 19 Salgınına İlişkin Duygular
- * Aile Bireylerinin Covid – 19 Salgını Sürecindeki Ekonomik Koşulları
- * Covid sürecinde çocuklar açısından sosyal alan
- * Covid salgınından korunma
- * Eğitim hakkına erişim
- * Sağlık hakkına erişim
- * Eğlence- oyun hakkına erişim
- * Bu dönemdeki hayaller
- * İhmal-istismara ilişkin aktarımları

BULGULAR

2.Bölüm (12-16 yaş)

- * Covid 19 la ilişkin tanımlar ve duygular
- * Salgın bilgisine erişim kaynakları
- * Aile bireylerinin salgın sürecindeki ekonomik durumları
- * Aile bireylerinin ve kendilerinin hastalığa yakalanma, korunma ve sağlık haklarına erişimleri
- * Salgın sürecinde eğitim hakkına erişimleri
- * Oyun , eğlence, etkinlik gerçekleştirme haklarına erişimleri

“GÖÇ, PANDEMİ VE ÇOCUK”

PANDEMİ SÜRECİNDE MERSİN’İN FARKLI YERLEŞİMLERİNDE YAŞAYAN
SİĞİNMACI ÇOCUKLARIN HAKLARINA ERİŞİMİ ARAŞTIRMASI

ÖZET

Bu rapor, Anka Üreten Kadın Derneği önderliğinde, Maharat Kapasite Geliştirme Derneği, Mersin İl Göç İdaresi, Mersin Kızılay Toplum Merkezi ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Ankara Saha Ofisi desteği ile yürütülen AB Etkiniz programı tarafından desteklenen, “Göç, Pandemi ve Çocuk” projesinde hedeflenen pandemi sürecinde Mersin’in farklı yerlerinde yaşayan sığınmacı çocukların haklarına erişimine ilişkin araştırma çerçevesinde hazırlandı.

Veriler, 43 Suriyeli çocukla yapılan görüşmelerden edinilen bilgilerden derlendi.

Rapor kapsamında çocukların eğitim hakkı, oyun ve serbest zaman, bilgi ve medyaya, sağlığa erişim ve yaşama ve gelişimi için güvenli alan haklarına dair durumları incelendi, tespit edilen ihtiyaçlarla ilgili ilgili öneriler sonuç bölümünde sıralandı.

AMAÇ

Bu araştırma ile Pandemi sürecinde sığınmacı çocukların haklara erişimleri ve maruz kaldıkları hak ihlallerinin tespiti ve görünürlüğü amaçlandı.

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına dair Sözleşme (BM ÇHS) katılım ilkesinin temelinde yer alan uygun şekilde bilgilendirilme, uzaktan eğitim uygulamasıyla ilişkili olarak eğitim hakkı, bütünsel gelişim için yeterli yaşam standartlarına, oyuna, sağlık hizmetlerine erişimleri bakımından ekonomik, sosyal dezavantajlar göz önünde bulundurularak izleme yapılarak, ihlallerin ve ihtiyaçların görünür kılınması hedeflendi.

Çocuklar, kriz, afet, savaş gibi olağanüstü durumlarda, en çok etkilenen, aynı zamanda görmezden gelinen grupların başında gelir. Özellikle sığınmacı çocuklar yaşadıkları göç travmasının ardından Türkiye’de belirgin bir şekilde yaşanan ev sahibi toplumun ayrımcılığına da maruz kalmaktalar. Daha önce sığınmacılar ile yaptığımız çalışmalarda dil bilmemekten kaynaklı sosyal uyum sorunu, kendini güvende hissetmeme, akran şiddeti, temel haklara erişimdeki zorlukları pandemi öncesi de çok fazla gözlemlemiştik. Pandeminin bunu nerelere taşıdığını öğrenmek istedik

Bu nedenle çocukların Pandemi sürecinde yaşadığı hak ihlallerini tespit etmek ve yetkilileri harekete geçirmek için görünür kılmak, çocuk hakları ve insan hakları alanında çalışan herkesin sorumluluğudur diye düşünerek bu çalışmaya başladık.

Araştırmanın 7-11 yaş çocuk görüşmelerinde, günlerinin nasıl geçtiği, uzaktan eğitim sürecini takip edip edemedikleri, evde boş zamanlarını nasıl geçirdikleri, internet erişimlerinin olup olmadığı, salgın süreci ile ilgili bilgiyi nereden edindikleri üzerine sohbet edildi, resim çalışması yapıldı. 12-16 yaş çocuk görüşmelerinde ise, bu sorulara ek olarak, olası bir hastalık durumunda karantina imkanları olup olmadığı, pandemi süreci ile ilgili ne gibi önlemler aldıkları, süreçle birlikte yaşadıkları zorluklar, çalışma ve gelir durumlarında olası değişiklikler, sağlık hizmetlerine erişimleri ve mahallenin genel durumuyla ilgili sorular üzerinden konuşuldu.

ARAŞTIRMANIN HİKAYESİ

Bizlerin Anka Üreten Kadın Derneği olarak, Mersin'in Suriyeli sığınmacıların en çok yerleŐtiđi 2. Őehir olmasından kaynaklı özellikle sığınmacı kadın ve çocuklarla ilgili 3 farklı proje gerçekteŐtirdik.

Bu projeler sırasında ev sahibi toplum ve sığınmacılar arasındaki gerginliğin azaltılmasının yanı sıra Suriyeli sığınmacıların temel haklara eriŐimini ile ilgili de çalışmalar yaptık. Özellikle "EŐit Yaşam " çalıŐmamızda Suriyeli sığınmacı kadınların yaşadıkları hak ihlallerini tespit etmek ve bu yönde haklara erişimlerini kolaylaştıracak bir proje gerçekteŐtirdik.

Sahada çalışan bizler pandemi ve kapanmalar sırasında bu hedef kitlelere ulaŐmakta zorluk çektik. Güven problemi ve ev sahibi halkla yaşadıkları gerginlikten kaynaklı gettolaŐmaya başlayan sığınmacı mahalleleri ile iletiŐimi mahalle muhtarları ve Maharat Derneği aracılığı ile gerçekteŐtirdik. Bu iletiŐim sırasında gördük ki çocuklar, göç travmasından sonra pandemide de ciddi hak ihlalleri ile karşı karşıya kalmaktalar. Daha önce birlikte çalıŐtıđımız Kızılay toplum Merkezi, UNHCR Ankara saha Ofisi ve İl Göç İdaresinin de önerisiyle bu çalışmaya başladık

Anka Üreten Kadın Derneği ve Hedef Kitleye Ulaşım Yöntemi

ANKA Üreten Kadın Derneği; bir grup aktivist tarafından, 2017 yılında kuruldu.

Dernek, risk altındaki, dezavantajlı bölgelerde yaşayan, ayrımcılığa maruz kalan kadın ve çocukların temel haklara erişim, kadınların her alanda daha görünür ve güçlü olması konusunda çalışmalar yürütüyor.

2017 yılında başlayan çalışmalar, bugün farklı etnik gruba mensup (Roman, Türk, Kürt ve Suriyeli), farklı ihtiyaçları olan kadın ve çocuklarla devam ediyor.

Bu çalışmanın hedef kitesi, Maharat Derneği aracılığıyla, Mersin'in farklı ilçelerinde, farklı koşullarda yaşayan çocuklardan seçildi. Katılım sağlayan çocukların bir kısmının geldiği Mezitli ve Yenişehir ilçeleri, ekonomik düzeyi daha yüksek ailelerin yaşadığı, haklara erişim sıkıntılarının daha az yaşandığı mahallelerdir. Ancak Suriyeli sığınmacı ailelerin çoğu bu ilçelerden değil, sosyo-ekonomik düzeyin daha düşük olduğu Akdeniz ve Toroslar ilçesinden seçildi.

Görüşmeler 21 kız, 22 oğlan olmak üzere 43 çocuk ile tamamlandı. Çocukların tamamı Suriyeli sığınmacılardan oluşturuldu.

Yaş grubu olarak 7-11 yaş 14 çocuk, 12-16 yaş olarak da 29 çocuklar atölye gerçekleştirildi.

YÖNTEM

ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Bu rapor; Anka Üreten Kadın Derneği, Mersin İl Göç idaresi, Maharat Kapasite Geliştirme Derneği, Kızılay Toplum Merkezi Mersin Şubesi ve UNHCR Ankara Saha ofisi tarafından yürütülen, AB programı Etkiniz tarafından desteklenen "Göç, Pandemi ve Çocuk" projesinin pandemi döneminde sığınmacı çocukların haklarına erişimine ilişkin araştırma projesi çerçevesinde hazırlandı.

Araştırma sürecinin ön görüşmeleri, 2021 yılının Ağustos-Eylül aylarında, Kızılay Toplum Merkezi ve Tiamat Psikolojik Danışmanlık Merkezinden uzman psikolog ve sosyologlarla yapılan toplantılarda Mersin’inde yaşayan sığınmacı çocukların, pandemi ile ilgili tedbirler kapsamında hayata geçirilen karantina sürecini nasıl geçirdiklerini anlamak ve yaşanan sorunları ortaya koymak amacıyla gerçekleştirildi.

Veriler, 43 çocuk la yapılan birebir görüşmelerden edinilen bilgilerden derlendi. Araştırma süreci boyunca pandemiye yönelik tedbirler kapsamında, BM ÇHS eğitim hakkı, Bilgiye erişim hakkı, sağlığa erişim hakkı, dinlenme, boş zaman değerlendirme, oyun oynama, kültürel ve sanatsal etkinliklere katılma hakkına odaklanıldı.

Alınan bilgilerde, yaşama ve gelişim bağlamında, güvenli alan (madde 27), özel hayat (madde 16) ve şiddetten korunma (madde 19) haklarına ilişkin paylaşımları da dikkate alındı.

Görüşmelerin tamamı yüz yüze, 2 günlük atölye şeklinde yapıldı. Atölyede görev alan ve çocuklarla bir bir görüşen kişilerin doğrudan çocuklarla atölye yapmış uzmanlar ya da onları birebir tanıyan ve güven

bağı olan kişiler olmasına özen gösterildi. Bu anlamda bu çocuklar ya da aileleriyle çalışmış Maharat Derneği’nden Lamia Muhammed Güneş ve Rasha Hamwi 2 gün boyunca da atölyede yer aldılar

Görüşmecilerin hedef kitlenin ihtiyaçları ve hassasiyetleri konusunda bilgi sahibi olması, görüşme sırasında olası zarar verici davranışın önüne geçilebilmesi için önemle üzerinde durulan bir kıstas oldu.

Görüşmeler 2 günlük atölyeler şeklinde yapıldı ve toplamda 14saat sürdü. İlk gün yaş Aralığı 7 – 11 olan çocuklarla önceden hazırlanmış soruların resim ve oyun atölyesi şeklinde uzmanlar aracılığıyla yanıtlanması şeklinde gerçekleştirilen atölye 2. Gün 12- 16 yaş arası çocuklarla önceden hazırlanmış soruların yazılı olarak yanıtlanması şeklinde oldu.

Atölyeler başlamadan önce, görüşmenin amacı anlatılarak ailelerden yazılı onay alındı. Çocuklarla yapılacak bir bire bir görüşmenin, daha sonra uzmanlarımız çözümlenebilmesi için kaydedileceği ancak hiçbir mecrada kullanılmayacağı izin beyanına eklendi.

Araştırma soruları her iki grup için de ayrı ayrı hazırlandı. Görüşmeler, ekteki sorularçerçevesinde sohbet, oyun ve resim atölyesi şeklinde gerçekleştirildi. Veriler niteliksel analize uygun şekilde toplandı.

Anka tarafından Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi ÇHS referans alınarak hazırlanan "Çocuk Hakları Oyun Kartları" , bire bir görüşmesi biten çocuklarla oynanmış, çocukların hakları nedir, onların anlayacağı bir dille aktarılmıştır.

Araştırmanın Zorlukları

Araştırmanın en belirgin zorluğu çocukların ve izin alınacak ailelerin Türkçe bilgilerinin yeterli düzeyde olamaması oldu. Bunu da her aşamada Maharat Derneği alışanları, Arapça bilen psikolog Sebahat SOYER ve atölye çalışmamıza gönüllü destek veren Suriye vatandaşı ve derneğimiz yesi Osana KOLAKSZIAN GEDİK yardımıyla aştık.

Diğer bir zorluk da pandeminin halen devam ediyor olmasından kaynaklı nlemlerdi. Özellikle küçük yaş grubundaki çocukların atölye boyunca maske takması ve yakın mesafe temasında bulunmaması konusu bizi zorladı. Ancak yine yardımlar sayesinde bu konuyu aştık. Çalışmayı yaptığımız salon da yarı açık, geniş bir balkona sahip olduğu için, birebir görüşme sırasında odaklanma sorunu yaşayan çocuklarla zaman zaman ara verip oyunlar oynadık.

Araştırmanın Etik erevesi

Anka, ocuklarla yrttđđ bütün çalışmalarında Birleşmiş Milletler ocuk Hakları Sözleşmesi başta olmak üzere ulusal ve uluslararası insan hakları standartlarını temel almaya zen gösteriyor. Özellikle de sığınmacı çocukların olası risklerden korunması ve çalışmalarda tüm haklarının yaşama geçmesi için çaba sarf ediyor.

Bu çalışmanın etik erevesi oluşturulurken BM ÇHS'nin dört temel ilkesi (ayırım gözetmeme, çocuğun öncelikli yararı, katılım ve yaşama ve gelişiminin desteklenmesi) ve Amerikan Psikoloji Derneği 'nin ocuk katılımcılarla yürütülecek çalışmalar için hazırladığı etik ilkeler dikkate alındı.

.Rapor boyunca herhangi bir katılımcının kimliğini belli edecek hiçbir alıntıya yer verilmedi.

Görüşmeye başlamadan önce, ailelere araştırma hakkında bilgi verildi, yazılı onay alındı. Benzer süreç ocuk görüşmeleri için de yürütüldü. Çocukları korumak için Anka olarak belirlediğimiz kuralların kapsamı da řu şekildedir;

ocuk Güvenliği Prosedürleri ilkeleri içinde araştırmayla ilgili kapsam:

—Anka, tüm çalışmalarını ayrımcılıktan uzak şekilde, çocuğun üstün yararını gözeterek, çocukların katılımı ile sürdürmeyi taahhüt etmektedir.

—Anka, Birleşmiş Milletler ocuk Haklarına dair Sözleşme, ulusal ve uluslararası Belgelerle ocuklara tanınmiş her hakka sayđı gösterir.

Davranış kuralları içinde araştırmayla ilgili kapsam:

—ocuklarla yapılacak çalışmalar öncesinde, çocuklardan ve çocukların veli ve vasilerinden, yazılı şekilde içeriği ve süresine ilişkin bilgiler içeren, izin belgesi veya onayı alınır. Bu yazılı onay ve izinlerin istendiği zaman ve şekilde geri alınabileceği ilgililerine açıklanır. Kişinin okuma yazma bilmemesi durumunda sözlü açıklamada bulunulması yolu ile izin veya onayı alınır.

— ocukların kendilerine ve yakınlarına ilişkin isim soy isim, kimlik, adres gibi kişisel bilgileri, Anka tarafından yasal zorunluluk olmadıkça 3. kişiler ile paylaşılmaz.

— alışmaların gereği olmadıkça, Anka alışanları kişisel araçları ile çocukların fotoğraf ve videolarını çekmez, ses kaydını almaz. Çalışma gereğince çekilmiş olsa dahi, kuruma hızlıca ulaştırdıktan sonra, kişisel araçlarında bu bilgi, fotoğraf, ses kaydı ve videoları bulundurmaz. Sosyal medya hesaplarında ya da üçüncü kişilerle paylaşmaz.

BULGULAR

Bölüm (7-11 Yaş)

Pandemi sürecinin çocuklar üzerindeki etkileri,
Çocukların bu süreçte temel haklara erişime ve hak ihlallerine ilişkin algıları,
Göç sonrası içinde yaşadıkları toplum ile aidiyet hissettikleri topluma ilişkin duyguları,
Çocukların ilgi, ihtiyaç ve beklentilerinin yer aldığı araştırmamızda, verilerin doğru okunabilmesi ve sağlıklı bilgiye ulaşılabilmesi amacıyla çocuklar soyut düşünce gelişimi odağında yaş kırılımı gözetilerek iki gruba ayrılmıştır. Söz konusu gruplara dair bilgi toplamak amacıyla ise farklı araştırma tekniklerinden yararlanılmıştır.

Çalışmamızın ilk gününde 7 – 10 yaş aralığında çocuklarla görüşülmesi planlanmış 6 -13 yaş arası 14 çocuk ile 17 sorudan oluşan yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak araştırma psikoloğumuz tarafından yüz yüze derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiş, bu görüşmeler ailelerin de onayıyla kayıt altına alınmıştır.

Aşağıda araştırmamızın ilk grubunu oluşturan 7-11 yaş aralığındaki toplam 14 çocukla yürütülen yüz yüze görüşmelerin verileri yer almaktadır.

Önceden yapılandırılmış görüşme formumuz ile toplamda 10 başlığa ilişkin veri elde etmek hedeflenmiştir. Bunlar; duygu, ekonomik durum, sosyal alan, korunma, eğitim, sağlık, eğlence, hayaller, ihmal – istismar ve çocuk haklarıdır.

BULGULAR

Bölüm (7-11 Yaş)

Covid – 19 Salgınına İlişkin Duygular :

Araştırmaya katılan ve yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilen çocukların en sık bahsettiği duygu korku olmuştur. Korkuyu tehlikede hissetme, üzüntü, şaşkınlık, yalnızlık, kandırılma gibi duygular izlemiştir. Bu duyguların pandemi sürecinde hissedilmesi bir düzeyde normal olmakla birlikte bu duyguların baş göstermesine neden olan deneyimlerin;

Çocukların yaşamlarındaki ani değişimlerin olması ve bunun "göç" deneyimi sürecine benzer özellikler gösteriyor olması,

Covid – 19 salgınına ilişkin bilgilendirme konusunda ailelerin yetersiz kalmasından dolayı oluşmuş olabileceğini düşünmekteyiz.

Çocukların kendileri ve sevdikleri için ölüm riskinin olduğu bir süreç olduğu bilgisiyle geçirdikleri zaman önemlidir. Bu sürecin uzaması çocukların psikolojik sağlamlığını olumsuz etkileyebilir. Araştırmaya katılan çocuklar açısından düşünüldüğünde iki risk faktöründen söz etmek mümkündür. Çocuklar, söz konusu duyguları uzun zamandır hissediyor olmakla birlikte, bazılarının "göç" sürecine ilişkin deneyimleri vardır. Çocuklar açısından değerlendirildiğinde göçe maruz kalma süreci tek başına travmatik etki yaratırken, salgın sürecinde hissettikleri duyguların uzun süredir yaşanıyor olması, var olan travmatik tabloyu daha karmaşık bir hale getirmektedir.

Çocukların ifadelerinde; **"çok insan öldü"**, **"insanları öldüren bir hastalık"**, **"ölüm var"** cümlelerinin sıklığının endişe verici olduğu söylenebilir.

BULGULAR

Bölüm (7-11 Yaş)

Aile Bireylerinin Covid – 19 Salgını Sürecindeki Ekonomik Koşulları:

İlk ve orta öğrenim çağındaki çocukların aktarımları genellikle covid - 19 sürecinde ekonomik gelirlerinin azaldığı yönünde olmuştur. Gelirin azalması nedeniyle temel ihtiyaçlarına erişimde zorluklar yaşandığı, özellikle kirayı ödemek için eşyaların satıldığı, karantina döneminde tek tip gıda ile beslenildiği aktarımları dikkat çekmiştir.

Ekonomik durumun konuşulduğu bölümde, covid öncesi çalıştığını belirten çocuklar olmuştur. Bu çocuklar covid sürecinde hastalık bulaşmasını diye işe gönderilmediklerini aktarmışlardır. Bu aktarımlar genel olarak hak ihlallerinin olduğu süreçte çocuk işçiliğinin durması şeklinde bir kazanıma aracı olmuştur.

Çocukların oldukça düşük bir kısmı ekonomik durumlarının covid sürecinde değişmediğini aktarmıştır.

Covid – 19 Sürecinde Çocuklar Açısından Sosyal Alan:

Covid 19 sürecinde sosyal mesafe ifadesinin çocukların diline yansımaları beklendiktir. Çocukların tümü bu süreçte okul arkadaşları ve akrabaları ile görüşmelerinin eskiye oranla değiştiğini aktarmıştır. Kimi çocuklar kendilerinin taşınması ya da akrabalarının taşınması nedeniyle sosyal ilişki ağlarının değiştiğini aktarmıştır. Sosyal mesafenin artmak halinde kaldığı bu süreçte çocukların sosyal çevrelerindeki değişimlerin tolere edilmesi güçleşmiştir.

Sosyal alana ilişkin aktarım çocukların bu süreçte yüksek düzeyde yalnızlık hissettiği yönündedir. Çocuklar özledikleri şeyler sorulduğunda sıklıkla arkadaşlarım, akrabalarım, öğretmenim gibi sosyal ağlara işaret eden yanıtlar vermiştir.

BULGULAR

Bölüm (7-11 Yaş)

Covid – 19 Salgınından Korunma:

Çocukların korunması uluslararası sözleşmeler ve ulusal metinlerle devletlerin sorumluluğundadır. Devlet mensupları olan vatandaşların da bu konuda görevleri vardır.

Çalışma boyunca gözlenen çocukların korunma hakkının yok sayıldığına dair pek çok işaretten söz edilebilir.

Covid – 19'dan korunmak için maske takmak, dezenfektan kullanmak, el yıkamak, fiziksel olarak insanlarla mesafeli olmak gibi temel bilgilere sahip olduğu gözlenen çocukların pratikte malzeme ile desteklenmemiş oldukları, "çocuklara hastalık bulaşmaz." gibi yanlış yönlendirmelerle çocukların fiziksel mesafe kurallarına uymaları için uyarılmadıkları söylenebilir.

Covid – 19 Sürecinde Eğitim Hakkına Erişim:

Çocukların eğitim hakkına erişimlerine dair soruların yanıtları incelendiğinde, eğitim hakkına eriştiğini düşünen çocuklarla erişemediğini düşünen çocukların sayısı birbirine yakındır. Çocukların bir kısmı çevrimiçi olarak derslere katılım sağlayabilseler de eğitime erişemediklerini söylemiştir.

Bu başlıkta, daha önce okul kaydı olmayıp covid sürecinde okula kaydolabilmiş bir çocuk olmuştur. Önceki başlıklarda pandemi nedeniyle çocuk işçiliği duran çocuk gibi bu başlıkta da pandemi sürecinde eğitim hakkına erişebilmesi şaşırtıcı bir bulgudur.

Yine de genel aktarımlarda çocukların eğitim hakkına erişimde zorlandıkları, bu zorlanmaların genellikle cihaz ya da bağlantı eksikliği ile ilişkili olduğu, erişebilen çocukların dahi düzenli devam edemediği bilgileri eğitim hakkının büyük oranda sekteye uğradığını göstermektedir.

BULGULAR

Bölüm (7-11 Yaş)

Covid – 19 Sürecinde Sağlık Hakkına Erişim

Pandemi sürecinde sağlık haklarına erişemediğini aktaran çocuk olmamıştır. Katılımcıların tümü sağlık hizmetlerine pandemi boyunca ulaşabildiklerini aktarmıştır.

Bu başlıkta katılımcıların sağlık hizmeti veren kuruluşlara dair bilgi eksikliği tespit edilmiştir.

Covid – 19 Sürecinde Eğlence – Oyun Hakkına Erişim:

Çalışmada çocukların oyun - eğlence alanlarının sınırlandığından oldukça sık bahsettiği, özellikle sokak, park gibi kamusal alanlardaki oyunlarının azaldığını aktarmaları önemli bir veridir. Pandemi sürecinde evde kalan yetişkin sayısı arttıkça çocukların bu hakka erişirken sözel ve bazen fiziksel olarak engellemeye maruz kaldığı, bunun zaman zaman şiddetten söz edilebilecek boyuta vardığı söylenebilir.

BULGULAR

Bölüm (7-11 Yaş)

Covid – 19 Sürecinde Hayaller:

Pandemi süreci boyunca neyin hayalini kurdukları sorulunca katılımcılar genellikle arkadaşlarla oynamak, arkadaşların evine gitmek ya da arkadaşların eve gelmesi, oyuncak, oyun oynamak için telefon – tablet gibi yanıtlar vermiştir. Bu yanıtlar pandemi sürecinde çocukların sosyal ilişkilerine duyduğu özleme işaret etmektedir.

Sınırlı sayıda da olsa bazı çocuklar yatak, Türkçe kitap, kedi gibi yanıtlar vermiştir. Bu durumda ekonomik düzeyin de etkili olduğu düşünülmektedir.

Özlenen şeylerin sorulduğu başlıkta çocuklardan benzer yanıtlar alınmıştır. Çocuklar pandemi boyunca arkadaşlarıyla bir araya gelmeyi, sokakta – parkta birlikte oynamayı özlediklerini belirtmişlerdir. Ek olarak okula gitmek, havuza – denize gitmek, yürümek, ağaca çıkmak gibi yanıtlar da alınmıştır.

BULGULAR

Bölüm (7-11 Yaş)

Covid – 19 Sürecinde İhmal – İstismara İlişkin Aktarımlar:

Çalışmanın ana hedefi olan hak ihlallerinin tespitinde önemli başlıklardan biri, ihmal ve istismar başlığıdır. Bu başlıkta sorulara yanıtlar incelenecek ancak tüm başlıklarda yapılan gözlemler de aktarılacaktır. İlk gün katılımcılarının aktarımlarında en yoğun farkedilen şiddet öyküsü akranlar arasında zorbalık, sözel ve fiziksel çatışmalar şeklindedir. Bu konu biraz derinleştirildiğinde mahalle içinde yaşandığı aktarılan çatışmaların yönetilmesi ve akran zorbalığının azalması için yetişkinlerin herhangi bir müdahalede bulunmadığı anlaşılmıştır. Bu konuda ihmalden söz edilebilir.

Ek olarak çocukların aile içindeki çatışmaları, anlaşmazlıkları, şiddet içeren yaşantıları aktarmaktan özellikle kaçındığı ya da yaşananları şiddet – zarar verici davranış olarak tanımlamadığı gözlenmiştir. Yaşça küçük çocuklar hane içinde anlaşmazlıklar olduğunu, bu anlaşmazlıklarda fiziksel müdahalelerle de karşılaştıklarını daha şeffaf şekilde aktarmışlardır. Özellikle kapanma süreçlerinde hane halkının evde geçirdikleri süre uzadıkça çocukların alanları kısıtlanmış; gürültü yaptıkları, rahatsız ettikleri, yerlerinde

durmadıkları gibi gerekçelerle şiddete maruz bırakılma öyküleri artmıştır.

Çocukların farklı başlıklarda aktardığı; **“herkes çok mutsuz”, “etrafımdaki herkes çok kızgın”, “insanlar hep üzgün, herkes üzgün”** şeklindeki ifadeler de, en çok ihtiyaç duydukları zamanda şefkat ve destekten mahrum kaldıklarına işaret etmektedir.

Küresel bir salgını; çocukların yetişkinlerden çok daha yüksek oranda anlamlandırmakta zorlandıkları, belirsizlik ve güvende olmama hisleriyle mücadele ettikleri bir dönem olduğu bilinmelidir. Bu durumda çocukların normal zamanlardan farklı düzeyde avutulma, güvende hissetme, temas ve oyun, bilgilendirilme ihtiyaçları vardır.

Tüm bu noktalardan hareketle pandemi sürecine dair aktarımlar çocukların bu güncel ihtiyaçlarının göz ardı edilme oranının arttığına (ihmale) , yetişkinlerin kaynaklara sınırlı erişimi ile olumsuz duygulanımlarının yoğunlaşmasının ise çocuklara yönelmesine yani istismara işaret etmektedir.

BULGULAR

Bölüm (7-11 Yaş)

Covid – 19 Sürecinde Çocuk Hakları:

Çalışmanın ilk gününde birebir görüşülen çocukların neredeyse yarısı çocuk haklarının ne olduğunu bilmediğini ifade etmiştir. Soruya “**bilmiyorum**” dışında yanıt veren çocuklar da genellikle oyun, okula gitmek gibi yanıtlar vermiştir. İlk gün katılımcılarının yaş Aralığı (7-11) incelendiğinde çocuk hakları konusunda farkındalığın farklılık göstermesi normal karşılanabilir.

Çocukların bir kısmı oyun oynamak, okula gitmek yanıtlarının yanı sıra; sosyalleşmek, hayatı öğrenmek, meslek öğrenmek, aileden bakım ve şefkat almak, eşitlik, kimsenin bağırması, kimsenin vurmaması, hayatı öğrenmek, ağaca çıkmak, mutlu olmak, ihtiyaçlarını almak, harçlık yanıtlarını vermiştir.

Çocuk haklarının ne olduğunu yanı sıra bu haklara erişme durumunun araştırıldığı kısımda çocukların çok büyük kısmı haklarına erişemediklerini aktarmıştır. Bazı çocuklar erişemediklerini belirttikten sonra sadece eğitime eriştiğini belirten bir çocuk ve yalnızca herkesin iyi olduğunu (ailenin sağlık açısından iyi olması) belirten bir çocuk olmuştur. Katılımcıların yalnızca biri “**haklarıma**

eriştim, hiçbir şeyim eksik değil” yanıtını vermiştir.

Tüm bu yanıtlar incelendiğinde, çocuk haklarına ilişkin farkındalık konusunda çalışmaya katılmış 14 çocuk açısından oldukça değişken bir grafikten söz edilebilir. Bu tabloda ise çocukların neredeyse tamamının haklarına erişemediklerini ifade etmeleri dikkat çekicidir. Çocukların kendi algılarında hak olarak belirli şeyler genellikle oyun oynamak ve okula gitmek gibi temel ihtiyaçlar, haklarına erişemediklerini hissetmeleri pandemi sürecinde çocukların çocukluktan ve kişilikten doğan pek çok hakkının sınırlandırıldığına ve yok sayıldığına işaret etmektedir.

GÖRÜŞME ve İZLEME RAPORU

Bölüm (12-16 Yaş)

Araştırmamızın ikinci gününün ilk bölümünde, 12-16 yaş aralığında toplam 29 çocuğa önceden yapılandırılmış 18 sorudan oluşan anket formu dağıtılarak, tercüman desteği ile çocukların bu formu doldurmaları istenmiştir.

Aşağıda araştırmamızın ikinci grubunu oluşturan çocukların verdiği yanıtlara ilişkin veriler yer almaktadır.

Anket formumuz ile toplamda 6 başlığa ilişkin veri elde etmek hedeflenmiştir.

Bunlar;

Çocukların Covid – 19 salgınına ilişkin tanımlamaları ve duyguları,

Çocukların Covid – 19 salgını bilgisine erişim kaynakları,

Aile bireylerinin salgın sürecindeki ekonomik koşulları,

Aile Bireylerinin ve Kendilerinin Hastalığa Yakalanma, Korunma ve Sağlık Hakkına Erişimi,

Çocukların Covid – 19 salgını sürecinde eğitim hakkına erişimi,

Çocukların oyun, eğlence, spor..vd aktiviteleri gerçekleştirme hakkına erişimi,

BULGULAR

Bölüm (12-16 Yaş)

Çocukların Covid – 19 Salgınına İlişkin Tanımlamaları ve Duyguları:

Araştırmaya katılan çocukların bir bölümü Covid – 19'u başka bir ülke kaynaklı virüs olarak tanımlamakla birlikte, büyük bir bölümünün salgına ve hastalığa dair tanımlamalarında belirsizlik olduğu açığa çıkmıştır. Çocukların psikolojik sağlıklarının korunabilmesi açısından, belirsizliklerin olabildiğince azaltılması ve salgına karşı yeterlilik duygusunun geliştirilmesinin, tüm çocuklar açısından elzem olduğu kadar özellikle "göçe maruz kalmış" çocukların "yeniden" güvende hissedebilmesi açısından son derece önemlidir.

Söz konusu tanımlamalara ilişkin belirsizlik "göçe maruz kalan" çocuklar açısından başka risk faktörlerini de içerebilmektedir. Özellikle önceki travmaların tetiklenmesi ve yoğun strese bağlı belirtiler ortaya çıkabilmektedir. Travmatik yaşantıları olmayan çocuklar açısından değerlendirildiğinde ağır bir ruhsal rahatsızlığa dönüşmeyebilir. Ancak, araştırma grubumuzu oluşturan çocuklardan "zorunlu göçe" ilişkin deneyimleri olanların bu belirsiz tanımlamalarla birlikte, salgına ilişkin "korku" ve "endişe" duygularını belirtmiş olmaları dikkate alınmalıdır.

BULGULAR

Bölüm (12-16 Yaş)

Çocukların Covid – 19 Salgını Bilgisine Erişim Kaynakları:

Araştırmaya katılan çocukların büyük bir bölümü salgına ilişkin bilgiye haber kaynakları üzerinden ulaştıklarını belirtmişlerdir. Çok az bir bölümü ise, aile bireylerinden bu bilgiye ulaştığını, ancak çocukların hastalanmadığını ifade ettiklerini belirtmiştir. Verilerden de anlaşılacağı üzere sadece çocukların değil, ailelerin de Covid – 19 salgınına dair bilgi kaynakları yetersiz ve gerçekçi değildir. Çocukların Covid – 19 salgınına ilişkin tanımlamalarındaki belirsizliğin nedenlerinin birinin, yeterli, güvenli ve doğru bilgi kaynaklarına erişememelerinden kaynaklandığını söylemek mümkündür.

BULGULAR

Bölüm (12-16 Yaş)

Aile Bireylerinin Salgın Sürecindeki Ekonomik Koşulları :

Araştırmaya katılan çocukların büyük bir bölümü salgın sürecindeki “kapanma” döneminde aile bireylerinin 1 ya da ikisinin işsiz kaldığını, ekonomik olarak zorlandıklarını bu yüzden de rutinlerinin değiştiğini belirtmişlerdir. Covid – 19 sürecinde ülke genelinde yaşanan ekonomik durgunluğun, araştırma grubunu oluşturan çocukları ve ailelerini de olumsuz etkilediği açıktır. Ekonomik durgunluğun sadece istihdam açısından aileleri etkilemediği, özellikle gündelik yaşam alışkanlıklarını ve yeterli düzeyde sağlıklı gıda hakkına erişimlerini olumsuz etkilediği, araştırmaya dahil olan birçok çocuğun “rutinim değişti”, “alışverişimiz azaldı” ifadelerinden okumak mümkündür.

Bu bölümde ayrıca kız çocuklarından bazıları, abi ya da babalarının işsiz kalması sonucunda annelerinin çalışmak durumunda kaldığını, kardeşlerine bakmak, onlarla zaman geçirmek ve ev işlerini yapmak sorumluluğunun kendilerine kaldığını belirtmişlerdir. Aynı şekilde erkek çocuklarının da okulların kapanması ve yetişkin aile bireylerinin işlerinin olumsuz etkilenmesi yüzünden ücretli, yarı zamanlı işlerde çalışmak zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir.

Araştırma verilerinden görüleceği üzere, Covid – 19 salgını sürecinde çocuklar ekonomik yoksunluk yaşamayanın yanı sıra, ev içi rollerinde de değişimler söz konusu olmuştur.

BULGULAR

Bölüm (12-16 Yaş)

Aile Bireylerinin ve Kendilerinin Hastalığa Yakalanma, Korunma ve Sağlık Hakkına Erişimi:

Araştırmaya katılan çocukların büyük bir bölümü aile bireylerinden herhangi birinin hastalığa yakalanmadığını belirtmiştir. Babaları ya da abilerinin hastalığa yakalandığını belirten az da olsa çocuk olmuştur. Bu çocuklar aile bireylerinin bu süreçte karantinada kaldıklarını, sevdikleri için yoğun bir endişe duyduklarını belirtmişlerdir.

Sağlık hakkına erişim konusunda çocukların, bu hakkı tanımlamalarında sorun yaşadıkları görülmüştür. Çocuklar açısından sağlık hakkına erişim "hasta olup olmamakla" ilişkili olarak değerlendirilmiştir. "**Sağlık hakkına erişebildin mi?**" Sorusunun yanıtı olarak birçok çocuk "**hastalanmadım.**" İfadesini kullanmıştır. Sosyal haklardan biri olan sağlık hakkının çocuklar tarafından doğru tanımlanmaması bu anlamda bir çalışma yapılmasını zorunlu kılmaktadır.

BULGULAR

Bölüm (12-16 Yaş)

Çocukların Covid – 19 Salgını Sürecinde Eğitim Hakkına Erişimi:

Araştırmaya katılan çocukların büyük bir bölümü, internet, telefon, bilgisayar ya da tablet imkanları olmadığı için online eğitim sürecine yeterli düzeyde erişemediklerini belirtmişlerdir.

Dünya genelinde 1.5 milyardan fazla öğrencinin Covid – 19 salgını sürecinde yüz yüze eğitim imkânından yoksun kaldığı araştırmalarca açığa çıkmıştır. Okulların kapatılması salgın sürecinde alınan önemli önlemlerden biri olsa da çocukların bu süreçte eğitime erişim imkân ve koşullarının iyi değerlendirilmediği, gerekli tedbir ve iyileştirmelerin gerçekleştirilmediği açıktır. Sağlık krizinin alternatifini olarak ortaya konan online eğitim modelinin işlevsel ve yeterli olmadığı, çocukların **"derslerime katılamadım", "anlatılanları anlamadım", "dili anlamakta güçlük çektim"** ifadelerini kullanmalarından anlamak mümkündür. Söz konusu çocuklardan bazıları Türkçe dilini okumak, anlamlandırmak ve konuşmak konusunda zorluklar yaşayan ve internet erişimi kısıtlı olan çocuklardır. Bu açıdan değerlendirildiğinde çevrimiçi eğitim sürecinin çocukların eğitim hakkına erişimi konusunda yetersiz kaldığı açıktır.

BULGULAR

Bölüm (12-16 Yaş)

Çocukların Oyun, Eğlence, Spor..vd Aktiviteleri Gerçekleştirme Hakkına Erişimi:

Araştırmaya katılan çocukların büyük bir bölümü sosyalleşme, dil gelişimi açısından önemli gördüğü oyun, eğlence, spor aktivitelerine ulaşma imkânlarının olmadığını belirtmişlerdir. Covid – 19 sürecinde “Türkçe” dilini kullanabilme konusunda bir değişim yaşanıp yaşanmadığı sorusuna, pratik yapamadığı için dil gelişiminin olumsuz etkilendiğini ifade etmişlerdir. “Göçe maruz kalan” çocuklar açısından oyun oynamanın, spor yapmanın bir hak olarak tanımlanmasından ziyade, yerleştikleri yeni ülkede yaşamlarını sürdürebilmelerini kolaylaştıracak “dil eğitimi” için bir araç olarak tanımladıklarını görmekteyiz. Yani bu bir hak olmaktan ziyade, bu zorunluluk olarak ele alınmaktadır. Covid – 19 sürecinde sokağa çıkma kısıtlamalarının söz konusu çocuklar açısından değerlendirildiğinde, çocukların sosyalleşme imkânları ile birlikte dil pratiği yapmaları açısından da engel oluşturduğunu söylemek mümkündür.

Az sayıda çocuk - bu çocuklar neredeyse iyi düzeyde Türkçe dilini kullanabiliyorlardı – spor yapabildiklerini, Türkiyeli olan arkadaşları ile zaman geçirebildiklerini belirtmişlerdir. Bu çocukların, söz konusu imkâna erişebilmesinin nedeni ise çocukların yaşadıkları yerlerin fiziksel koşulları olmuştur. (Havuz, Spor alanı imkânı olan siteler) Sosyo – ekonomik açıdan diğer çocuklara göre iyi durumda olan bu çocuklar açısından baktığımızda, aynı şekilde oyun, eğlence, spor vb. aktiviteleri bir hak olarak ifade etmedikleri görülmüştür.

DEĞERLENDİRME, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma verilerinden de görülebileceği üzere, "göçe maruz kalma" tek başına benlik gelişimlerini olumsuz etkilerken, Covid -19 salgını sürecini yaşamayan çocukların psikolojik sağlamlığını olumsuz etkilediğini söylemek mümkündür.

"Göçe maruz kalan " çocuklar açısından değerlendirildiğinde "belirsizlik" en çok zorlandıkları konuların başında gelebilmektedir. Belirsizliklerin uzun süreli olması ise, kaygıya, kaygının uzun sürmesi ise başka psikolojik zorlanmalara neden olabilir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, göç yaşamış olan çocukların ebeveynleri ile olumlu duygusal iletişimlere salgın sürecinde daha çok ihtiyaçları vardır. Ebeveynlerin öncelikle kendi psikolojik sağlamlık düzeylerinin farkında olmaları ve çözümlenmeye çalışması, gerekli durumlarda destek alabilmesi önemlidir.

Çocukların bilgiye ilk eriştikleri yer olan ailelere bu anlamda önemli görevler düşmektedir.

Çocukların kaygılarını kontrol edebilmenin ilk adımı bilgilendirmedir. Araştırmada da görülebileceği üzere, Covid - 19 salgınına dair bilgi eksikliği mevcuttur ve salgına ilişkin çocuklara gelişim özelliklerine uygun olarak bilgilendirme yapılabilmesinin koşulları oluşturulmalıdır.

Ailelerin "yeni normale" göre rutinlerini tekrar oluşturmalarının ihtiyaç olduğu görülmektedir. Çocuklar her zaman için iyi ve tutarlı olarak yapılandırılmış ortamlarda

daha az kaygılı olurlar. Bu nedenle evde çocuklarla zaman geçirmek, akranlarıyla sosyalleşme zamanlarını düzenlemek ve kendilerini yapacakları zamanları yapılandırmak bu anlamda katkı sunabilir.

12 -16 yaş aralığındaki çocukların en çok, "rutinlerin değişmesine" yönelik ifadelerinden de anlaşılacağı üzere, çocukların rutinlerinin oluşturulması ve bu süreçte çocukların dahil edilmesi önemlidir. Özellikle gençlerde okul kaybı son derece dikkate alınması gereken bir konudur. Bu yaş grupları için okul sadece eğitimin alındığı bir yer değil, aynı zamanda akranlarına uyum sağlama, sosyalleşme ve öğrenilen yeni dilin pratiğinin yapıldığı bir alandır. Bu zamanın telafi edilebilmesi açısından çocukların duygularının ve ihtiyaçlarının aile tarafından kabul görmesi ve bunun çocuğa ifadesi son derece önemlidir. Sonuç olarak Psikolojik İlk Yardım Programının ailelerden başlamak üzere, eğitim kurumlarında yaygınlaştırılması ve bu programların alan uzmanları tarafından yürütülmesi önerilebilir.

ÇHS'nin temel ilkelerinden bir diğeri, çocuğun öncelikli yararadır. "Çocuğu etkileyen tüm eylem ve kararlarda çocuk için en iyi olan temel düşünce olmalıdır" şeklinde tanımlanan bu ilke, pandemi sürecinde karar alıcılara ve kamuoyuna yol gösterici olmalıdır.

Çocuk haklarının korunabilmesi için, bu süreçte yapılabilecekler için önerilerimiz aşağıda paylaşılmıştır.

- ✓ Çocukların bu süreçte haklara erişimleri önündeki engelleri kaldırmaya yönelik kamu gücü, destekleyici şekilde sivil toplum kurumları, tüm yetişkinlerin işbirliği ve çocukların katılımı gereklidir.
- ✓ Pandemi sürecinde çocukların ihtiyaçlarını ve karşılaştıkları engelleri çocuklardandırmak, çözüm sürecine onları da ortak etmek, gerçekçi çözümlerin üretilmesi için gereklidir.
- ✓ Bu süreçte işini ve gelirini kaybetmiş, çocuklara bakmakla yükümlü kişilere destek sağlanmalıdır. Bunu yerel yönetim, sivil toplum, dayanışma ağları gibi paydaşların işbirliğiyle yapmak mümkündür.
- ✓ Yerel çalışmalar yapan sivil toplum kurumlarının da desteğiyle, ülke genelinde uzaktan eğitime erişemeyen çocuklar tespit edilmeli, eğitim hakkına erişimlerinin önündeki teknik engeller ortadan kaldırılmalıdır.
- ✓ Uzaktan eğitim sistemi farklı ihtiyaçları olan çocukları da düşünülerek daha kapsayıcı hale getirilmelidir.
- ✓ Millî Eğitim Bakanlığı, bilgilendirmeleri yoğunlukla sosyal medya kanallarıyla yapmaktadır. Sosyal medya erişimi olmayan kesimlerin bilgiye ulaşabilir hale gelmesi için çalışılmalıdır.
- ✓ Yetkili makamlarca Pandemi süreciyle ilgili, çocuklara uygun içeriklerin hazırlanması ve bunların uygun yollarla ulaştırılması gerekir.
- ✓ İnternete erişimin düşük olması nedeniyle çocuklara uygun basılı materyallerin ulaştırılması bu ihtiyacı gidermek için kullanılacak yöntemlerden birisidir.
- ✓ Çocukların pandemi süreciyle ilgili merak ettiği soruları sorabilecekleri, bilgi alabilecekleri ücretsiz telefon hatlarının açılması önemli bir ihtiyacı giderebilir.
- ✓ İnternete erişim, sadece internet bağlantısıyla mümkün olamaz. Bu ağa bağlanabilmek için gerekli teknolojik aletleri de gerektirir. Bu nedenle kurumlar ya da yerel yönetimler tarafından sosyal yardımlar yapılırken bu ihtiyaçlar da göz önüne alınmalıdır.
- ✓ Okullarından, arkadaşlarından uzaklaşmış olduğu görülen çocukların kitap, ev içi oyun materyali gibi ihtiyaçları giderilmelidir.

Ek 1

7-11 yaş arası çocuklarla çalışılan atölye

Merhaba, benim ismim Ben çocuklarla çalışma yapan bir oyun ablasıyım/abisiyim. Bugün seninle bir hikâye yazacağız ve bir resim yapacağız. Sen bunları yaparken ben senin yanında olacağım ve yardıma ihtiyacın olduğunda sana yardım edeceğim. Bulaşıcı hastalık başladığından beri yaşadıklarını anlatan bir hikâye ve bir resim olacak. Başlayalım mı?

(okuma yazması olan çocuklar kendisi yazarken eşlik edilecek, olmayanlar için okuyup söyledikleri not edilecek.)

1. Benim adım
2.yaşındayım. Birlikte yaşadığım kişiler
3. Koronayı (Salgın hastalık ya da covid, çocuk hangisini kullanırsa buradan devam edilecek) ilk duyduğumda.....hissettim.
4. Koronadan önce işe giderdi, koronadan sonraişe gidiyor / gitmiyor.
5. Koronadan önce yaptığım şeylerKoronadan sonra gidemedim,yapamadım.
6. Hastalığın bana bulaşmaması için yaptığım şeyler
7. Koronadan önce okula koronadan sonra derslere
8. Koronada boyunca hasta olduğumdagittim / gitmedim.
9. Evde kaldığımdayaparak eğlendim.
10. Evde kaldığımdaisterdim.
11. Koronada başladığından beri beni en çoküzdü.
12. Korona olduğunda ve evden çıkamadığımızda beni en çok sevindirdi.
13. Koronadan önce ile Türkçe konuşurdum, korona boyunca ile Türkçe konuştum / konuşmadım.
14. Korona olduğundan beri en çok özlediğim şey
15. Korona boyunca birbirine zarar verdiğini gördüğüm insanlar
16. Korona boyunca başına kötü şeyler gelen insanlar
17. Bence çocukların hakları . Ben korona boyunca bu haklara

Bulaşıcı hastalıktan önce hayatım

Bulaşıcı hastalık boyunca hayatım

2.Senaryo :

Merhaba, benim ismim Ben çocuklarla çalışma yapan bir oyun ablasıyım/abisiyim. Bugün seninle resim yapıp biraz sohbet edeceğiz. Şimdi senden buraya tıpkı sana benzeyen bir çocuk çizmeni istiyorum. (Sonra) Şimdi seninle birlikte bu çocuğun hikâyesini oluşturalım.

Tıpkı bana benzeyen bir çocuk

1.Bu çocuğun adı ne olsun ?.....XXX.....

2.XXXkaç yaşındaymış? Kimlerle yaşıyormuş? Nasıl bir evde yaşıyormuş?

3.XXX (özet). Ve birden insandan insana bulaşan bir hastalık olmuş. Bu hastalığın adı neymiş?
....QQ...

4.QQ olduğunda XXX'in hayatında bazı şeyler değişmiş. Sence neler değişmiş?

5.XXX , QQ ya yakalanmamak için neler yapıyormuş?

6.XXX okula gidiyor muymuş? QQ olduğunda okula gidebilmiş mi? Derslere katılmış mı?

7.XXX evde kaldığında eğlenmek için ne yaparmış?

8.(özet) XXX 'i üzen bir şey olmuş mu?

9.XXX, en çok neyi özlemiş?

10.XXX'in başına kötü bir şey gelmiş mi? Başına kötü bir şey gelirse kime gidermiş?

12-16 yaş arası çocuklara sorulan sorular

11-16 Yaş Grubu

1)- Bulaşıcı Hastalık nedir, anlatır mısın?

2)- Corona'yı nereden duydun? Bunu Duyduğunda neler hissettin?

3)- Neler Değişti? Önceden yaptığın ama corona döneminde yapamadığın neler var?

4)- Bu dönemde aile büyüklerin işe gidebildi mi? Evde çalışan var mıydı?

5)- Bu dönemde hastalandın mı? (evetse) Hastalanınca ne yaptın?(Hastaneye Doktora Gidebildiniz mi? Maske kullanıyor muydun?

6)- Evde hiç corona olan var mıydı?

7)-Okula gidebildin mi? (evetse) Nasıl?

8)- (hayırsa) Öğretmenle konuşabildin mi? Dersi nasıl yaptılar? Sen katıldın mı?

9)- (telefonla bilgisayarla derse katıldıysan) Telefonda/Bilgisayarda/Tablette başka neler yaparsın?

10)- Bu hastalık döneminde arkadaşlarınızla görüşebildin mi?/ Akrabalarınızla?

11)- Salgın hastalık döneminde Türkçe konuşabildiğin kimse var mıydı? Kimlerle konuştun?

12)- Salgın hastalık öncesinde yapabildiğin şeyleri, sonrasında da yaptın mı? Neler yapabildin mesela?

13)-Eğlenmek için neler yaparsın?

14)-Keşke olsaydı değdin ne var? Sence ne eksik?

15)-Hastalık süresince seni en çok ne üzdü? Evinizde kimse kimseye zarar verdi mi, peki çevrende?

16)-Evde nasıl zaman geçirdiniz? Birlikte neler yaparsınız? Annenle babanla neler yaparsınız, kardeşlerinizle neler yaparsınız ?

17)-Çocuk haklarını biliyor musun? (evetse) Anlatır mısın? (hayırsa) Sence çocuk hakları ne demek? Sence coronada haklarına ulaşabildin mi?

18)-Corona olan çocuk gördün mü? Neler yapıyordu,Evde mi, Hastanede mi kalıyordu?